

KÖZÖSEN VAGY EGYEDÜL?

AVAGY A LAKÁSMEGOSZTÁS GYAKORLATA A FIATAL FELNŐTTEK
KÖRÉBEN

Készítette: Hidasi Janka Julianna

Absztrakt

A dolgozat kutatási kérdésében arra keresi a választ, hogy a milyen működési folyamatok állnak a lakásmegosztásban a kapcsolati rendszerek tükrében. Először ismerteti a lakásmegosztás elterjedésének folyamatát, majd bemutatja ennek előnyeit és hátrányait. Ezt követően, a lakásmegosztás sikerességét a lakótársi kapcsolatok tükrében vizsgálja. Továbbá, a dolgozat elméleti áttekintésében, keretrendszerként adnak a korábbi empirikus kutatások a lakásmegosztási témakörben. Ezután, a tanulmány kifejti az egyén saját eszköztárának ráhatását a lakótársi kapcsolatokra, valamint lakótárs kiválasztás folyamatát és a sikeres lakótársi együttműködés pilléreit. A kutatás módszertana kvalitatív, három félig strukturált mélyinterjúzás eszközével vizsgálja egyetemista fiatalok körében a lakásmegosztási tapasztalatokat. Az elemzésben bemutatásra kerülnek a megosztott lakás főbb konfliktusforrásai, a háztartás működési rendszerei, a megosztási gyakorlatok, a közös normarendszerek, és a lakásmegosztás kilátásai. A tanulmány konklúziója szerint a lakásmegosztás sikerességét merőben befolyásolja a lakótársi kapcsolatok dinamikája, valamint a lakásmegosztás bizonyos esetekben kedvezőbb opciót jelent az alternatíváinál. A fiatalok számára azonban csupán ideiglenes lehetőségként szerepel, mintsem hosszabb távú lakhatási választásként.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	1
2.	A lakásmegosztás gyakorlata	2
	2.1. <i>Az egyéni hozott „csomag”</i>	3
	2.2. <i>A lakótársi kapcsolat</i>	5
3.	Módszertan	7
4.	Eredmények	8
	4.1. <i>Egyéni tér - közösségi tér, saját - közös eszközök</i>	8
	4.2. <i>Lakótársi kapcsolatok</i>	9
	4.3. <i>Háztartási feladatok</i>	11
	4.4. <i>Leggyakoribb konfliktusforrások</i>	12
	4.5. <i>Közös normarendszer</i>	13
	4.6. <i>Lakásmegosztási kilátások</i>	14
5.	Összefoglalás	15
1.	Felhasznált irodalom	17

1. Bevezetés

„Mindenütt jó, de a legjobb otthon.” Hangzik a közismert mondás – amely néha már unalomig ismételt, azonban generációkon átívelő állítást tesz az otthon fontosságáról. Az otthon egy olyan tér, amelyben a megvalósul a valahova tartozás érzése (Holton, 2016a), és egy érzelmi, fizikai kötelék alakul ki a közeg felé. Az otthonosság együtt jár a békével és szabadsággal, ahol az egyén biztonságban van a külső világtól (Bárdi, 2013), ahol a szabadon gyakorolhatja akaratát a térre, a külső világ szeme elől (Saunders, 1990; idézi Easthope, 2014).

Annak ellenére, hogy az otthon fogalma állandó maradt az idő során, a saját albérlethez, illetve ingatlanhoz jutás közel sem egyszerű a jelenlegi lakáspiaci körülmények között. A Nemzetközi Fizetések Bankja (2023; idézi Soltani, 2023) adatgyűjtése szerint a magyar ingatlanok piaci ára közel megduplázódott (84%-os reálnövekedés) 2010 és 2022 között. Illetve 2015 óta a reállibérárok is országosan 23%-kal emelkedtek (Központi Statisztikai Hivatal, 2024). Ez a fajta árdrágulás leginkább a hátrányos helyzetű családokat és fiatal generációkat súlytja (European Economic and Social Committee, 2024).

A közös bérlés, a „share housing”, egy ideiglenes alternatívát nyújthat erre a problémára nagyvárosokban (Green et al., 2015). Fiatal felnőttek gyakran választják ezt a formát, ha még nem rendelkeznek saját családdal, illetve elegendő jövedelemmel ahhoz, hogy önállóan albérletet fizessenek (Clark et al., 2018). Az albérlet megosztásnak számos formája létezik, attól függően, hogy egy lakóegységben belül milyen tereket, költségeket osztanak meg az ott élők.

A lakásmegosztás gyakorlatát a digitális platformok megjelenése is segíti (Green et al., 2015). A mediátor platformok könnyebben összekötik a bérlőket, és egyszerűsítik a lakásmegosztási folyamatokat, a háztartási feladatok és lakók közötti pénzügyek praktikusabb lebonyolításával.

A közös lakhatás pénzügyi takarékoságon túl, praktikai és közösségi előnyökkel is jár (Gi-Huyon et al., 2019). Egyfelől a háztartás feladatokra szánt idő csökkenhet, ha a lakótársak sikeresen felosztják az elvégzendő feladatokat. Másfelől a másokkal való együttélés új társas kapcsolatokat és helyzeteket teremt a mindennapok során, amely csökkenti a magány, társas izoláció kialakulását (Gi-Huyon et al., 2019).

A „sharing economy” és ezen belül az újhullámú „share housing”, kutatók által egyelőre kevésbé vizsgált terület, azonban elterjedése szükségessé teszi a jelenség részletesebb kutatását (Maalsen, 2020). A nem-családtaggal való lakótársi együttélés működési mechanizmusainak feltérképezése, a közös szokásrendszerek kialakulási folyamata, a társas előnyök vizsgálata

megértést adhat a lakásmegosztás gyakorlatáról. Valamint a dolgozat iránymutatást adhat abban, hogyan alakítható struktúrájában ez a lakhatási forma a békés együttélés létrehozásához.

A dolgozat célja, hogy feltérképezze azt, hogyan működik a lakásmegosztási forma. A kutatás kvalitatív módszertannal, 3 félig strukturált mélyinterjú segítségével a lakásmegosztás gyakorlati aspektusait kívánja feltárni a fiatalok körében, a társas kapcsolatok sikerességén keresztül, illetve a közös szokásrendszer vizsgálatával. A tanulmány arra a konklúzióra jut, hogy a lakásmegosztás sikerességét merőben befolyásolja a lakótársakkal való viszony minősége, illetve az egyéni igények és közösségi igények harmóniája, egyezősége.

Az elméleti áttekintésben először bemutatja a lakásmegosztás gyakorlatát és a lakásmegosztási formát választók motivációját. Ezt követően ismerteti, hogyan hatnak a lakótársi kapcsolatok a megosztás sikerességére. A társas kapcsolatok működését a dolgozat egyfelől az egyén eszköztárán-, és háttérén keresztül kívánja bemutatni. Másfelől, alapul veszi a lakótársi kapcsolatok működési mechanizmusait, kezdve a lakótárs kiválasztástól az együttélést alakító tényezőkhöz. Ezt követően a dolgozat módszertani részében kifejti a kutatás körülményeit, az interjú alanyok demográfiai háttérét, lakhatással kapcsolatos adatait és az interjúhoz való kiválasztás szempontjait. Majd bemutatja a kérdések tematikáját és jellemzőit. A módszertant követő fejezetben, az elemzés során, a dolgozat 6 fő kérdéskör mentén ismerteti a kutatás eredményeit: egyéni tér és közösségi tér aránya, megosztott és saját eszközök, lakótársi kapcsolatok, háztartási feladatok, leggyakoribb konfliktusforrások, közös normarendszer, illetve a lakásmegosztás értékelése és hosszútávú kilátásai. Majd legvégül összefoglalja a főbb eredményeket és konklúziókat, azután kitér a kutatás limitációira és továbbfejlesztési lehetőségeire.

2. A lakásmegosztás gyakorlata

A lakásmegosztási forma közé tartozik minden olyan gyakorlat (1) amelyben az egyének azonos lakóegységben élnek, (2) megosztják a kiadásokat, (3) beleértve az alapvető megélhetési eszközök közös használatát, (4) összevonják bevételeiket és erőforrásaikat, (5) családi vagy érzelmi kötelék van a köztük (Puente et al., 2003).

A lakásmegosztási formát Törnqvist (2019) és szerint önkéntes alapon és kényszerből is választhatják a fiatalok. Dönthet úgy egy fiatal, hogy közösséghez való tartozás vágya miatt, a szülőktől való függetlenedés szándékából (Heath et al., 2018), vagy fenntarthatósági okokból másokkal osztozkodna, mintsem egyedül bérelne (Ahrentzen, 2003). Leggyakrabban azonban anyagi kényszerből alakul így a lakhatás, például a kollégiumi férőhely hiányból, és az önálló

albérlet megfizethetlenségéből (Ahrentzen, 2003). Lahelma & Gordon (2008; idézi Holton & Riley, 2016) ennek ellenére kiemeli, hogy a fiatalok az egyedül élés helyett a közös lakhatást preferálják a szociális közeg miatt.

Ha a társas kapcsolatok minősége egy lakó egységen belül magas, akkor a megosztás gördülékeny folyamat, ha azonban az egészséges dinamika hiányzik, az együttélés nem komfortos (Heath et al., 2018). A kapcsolatok szimbiotikus működését a dolgozat 2 főbb komponensen keresztül vizsgálja: meghatározza az egyén korábbi tapasztalásainak és érzelmi eszköztárának fontosságát, valamint a lakótársi dinamikák működését mutatja be, az ideális lakótárs megtalálásától a kapcsolati működésig.

2.1. Az egyéni hozott „csomag”

2.1.1. Társas viselkedési készség

Az egyén érzelmi eszköztára, valamint az élete során szerzett tapasztalásai hatással vannak a kognitív ítéliképességére, arra, hogy miként és hogyan reagál helyzetekre (Guunan & Benson, 1971; idézi Ronchi & Sparacino, 1982). A lakásmegosztásban a kiegyensúlyozottság és a stabil érzelmi háttér befolyással van a társas interakciók lefolyásának kimentében, valamint konfliktus kezelési helyzetekben.

Gi-Huyon és munkatársai (2019) szerint a megosztott lakásban élők nagyobb arányban kötődnek egy közösséghez, és egyszerűbben hoznak létre társas kapcsolatokat, mint azok, akik más életformát választanak. Ez azért is lehet, mert a társas hajlamú egyének nagyobb valószínűséggel választják a lakásmegosztási formát (Gi-Huyon et al., 2019). A közös légtér eltérő mértékben okoz kihívást, és egyénenként változó. Míg egyeseknek megnyugtató és biztonságérzetet ad az, ha más emberekkel együtt laknak, másoknak nehézséget okoz a kontrollvesztettség a tisztaság-, a hangok-, a rend-, és illatok fölött (Heath et al., 2018).

Az elvárások a privát tér, a sűrűség és a lakótársak neme terén egyéni tapasztalatok- és is személyiség alapján változhatnak (Ronchi & Sparacino, 1982). Synder (1974; idézi Ronchi & Sparacino, 1982) feltárta, hogy egy közösséghez való alkalmazkodásban és társas kapcsolatok kialakításában meghatározó szerepet tölt be az önreflexió, amiben az egyén összeegyezteti elvárásait a valósággal, viselkedésével alkalmazkodik különböző szociális helyzetekhez, normákhoz. Azok, akik több emberrel osztozkodnak egy szobán, a gyakori alkalmazkodás végett hosszútávon sűrűbben és mélyebb önreflexiót gyakorolnak, ami védőmechanizmusként szolgál a konfliktusok és stressz kialakulása ellen (Ronchi & Sparacino, 1982).

2.1.2. Családi háttér szerepe

A családi háttér és otthon alakítja ki az egyén későbbi viszonyítási rendszerének alapját és a háztartásról alkotott fogalmát, valamint abban lévő saját szerepét. Emiatt fontossá válik a lakásmegosztás kontextusában az eltérő viszonyítási alap elemzése (Gorman-Murray, 2008; idézi Holton, 2016).

Chow és Healey (2007; idézi Holton, 2016) diákszállásokon kutatták a családi háttér szerepét kollégiumi diákok körében. Eredményeikben kitértek arra, hogy kollégiumban a diákok nemcsak másokhoz szükséges, hogy alkalmazkodni tudjanak, hanem saját, a családtól függetlenedő identitásukat is ki kell, hogy alakítsák. Ennek egyeztetése a többi kortárséval gyakran súrlódásokhoz vezet, akár apróbb háztartási feladatokban is (Holton, 2016). Ez a fiatal felnőttek körében is releváns lehet, hiszen a megosztott lakás sokszor az első elköltözés élményéhez kapcsolódik.

A családi közeg és az otthon egyfajta ontológiai biztonságot nyújt egy fiatalnak, amely az egyén környezetében lévő személyek és dolgok folytonosságát jelenti, és fontos építő eleme a bizalomnak (Giddens 1991; idézi Easthope, 2014). A lakásmegosztás ezzel szembe menően egy olyan ideiglenes szociális közeget teremt, amely a folytonos újhoz való alkalmazkodás és megbízás képességét követeli meg a megosztott lakhatásban élőktől. Az új tárgyak személyessé tétele, illetve új személyek és eltérő habitusok összezsírozása, valamint az új környezet megszokása átmenetileg bizonytalanságot okoz, és türelmet követel meg.

2.1.3. Egyedül vagy közösen használjuk?

A terek és tárgyak közös használatát az egyének más-más komfortérzettel teszik meg. Ahogy az előző fejezetben, itt is releváns Gi-Huyon és munkatársai (2019) kutatása, amiben arra világítottak rá, hogy azok az egyének, akik nyitottak a megosztás gyakorlatára nagyobb eséllyel választanak lakhatási megosztást is.

Az egyén elemi szükséglete az individuális tér és énidő megléte is, ami a megosztott terek által külön kihívássá válhat. Az otthon egy olyan tér, ahol az egyén eldöntheti mikor kíván társasági életet élni, és mikor vonulna vissza a külvilágtól (Törnqvist, 2019), ez a lakásmegosztási formában gyakran sérül. Khajehzadeh és munkatársai (2015) kutatásukban arra jutottak, hogy hosszabb távon az egyén hozzászokik a sűrűbben lakott és megosztott terekhez, így a terek összeegyeztetése idővel egyszerűbbé válhat.

Morrison (2013; idézi Holton & Riley, 2016) kutatásaiban arra jut, hogy az otthonon belüli tárgyak az egyén identitásmegőrzését szolgálják a közös terekben, ezért a tereken túl különösen

fontos a kölcsönös tiszteletben tartása ezeknek is, hiszen ahogy korábbi fejezetben szerepel a személyes tárgyak az egyén identitásának fontos alkotó elemei (Giddens 1991; idézi Easthope, 2014). Ennek ellenére bizonyos eszközök, illetve az élelem megosztása megerősíti a csoport kohéziót (Clark et al., 2018). A közös étkezések, és ételmegosztás gyakorlata visszanyúl az evolúciós gyökerekig, és a csoport fennmaradásnak kardinális elemét jelentették és jelentik mai napig is.

2.2.A lakótársi kapcsolat

2.2.1. Kiválasztás

Az albérlet találásán túl az egyik legnehezebb kihívás a költözés előtt a lakótárs(ak) kiválasztásának folyamata. Ez a legtöbb esetben nem kínál széleskörű választási lehetőséget a keresőknek, a potenciális alanyok alacsony személyszáma miatt. Azonban egyes szempontok mégis gyorsíthatják az ideális lakótárs megtalálását.

A megosztott lakásokban az együttélés sikeressége leginkább a lakótársak egymásra hangolódásán múlik (Heath et al., 2018). Az egymás megértése könnyebben létrejön akkor, hogyha a lakótársak hasonló háttérrel rendelkeznek. Clark és munkatársai (2018; idézi 2017a) egy korábbi kutatásukban kifejtették, hogy a lakótársi kiválasztásnál elsőbbséget élvez az, aki azonos korú, kultúrájú és etnikumú, hasonló értékrenddel, érdeklődési körrel rendelkező jelentkező.

Kemp és Rugg (1998; idézi Clark et al., 2018) szerint a fiatal korosztály közeli barátokkal preferálja a lakásmegosztást, mert egy ismeretlen lakótárs kockázatot jelenthet a bérleti díj kifizetésében, valamint bizonytalan mennyire hasonló életvitelű és felfogású, mint az, akivel összeköltözne. Az ideális lakótárs Clark és munkatársai (2018) szerint egy olyan személy, aki képes megérteni szociális és személyes terek eltérő funkcióját, független és érzékeny a többi lakó igényeire, tiszteletben tartja mások személyét.

2.2.2. Együttélés

A megfelelő lakótársak megtalálása után szinte minden esetben összecsiszolódás és egymásra hangolódás szükséges, akkor is, ha a felek már ismerik egymást, hiszen a lakótársi viszony egy más dimenzióját nyitja meg egy kapcsolatnak. A közösség, és kellemes lakótársi légkör kialakításában a közös programok és terek, illetve az egymásnak való kölcsönös támogatás nyújtás erősítőleg hat (Rutledge, 2012; idézi Khajehzadeh et al., 2015). A közös étkezés,

ételmegosztás részt vesz a közös identitás és kapcsolat kialakításában (Heath et al., 2018), a korábban említett evolúciós indokokon túl a közös társalgás miatt is.

Ezzel harmóniában a privát tér és időtöltés is fontos az egyéni biztonságérzet és kontroll gyakorlás megéléséhez (Easthope, 2014). Ronchi és Sparacino (1982) szerint a kontroll alatt tartás érzését negatívan befolyásolja a magas társadalmi vagy térbeli sűrűség, amely egyes megosztott lakásokban intenzíven előjöhethet, így a lakóknak különös figyelemmel kell lenni egymás személyes terei és tárgyai felé.

Mause (2008; idézi Clark et al., 2018) arra az eredményre jutott, hogy a megosztott lakásban a lakótársak háztartási dinamikája, a konvencionális családhoz kötött, szülő-gyerek, szerepek helyett, új erődinamikák és szabályok kialakulásához vezet. Minél hosszabb időt tölt egy lakó egy ingatlanban, annál magasabb az elégedettsége és birtoklás érzése a közös térben (Khajehzadeh et al., 2015), és annál inkább elbillenhet az erőegyensúly a háztartásban afelé, aki már régebb óta ott tartózkodik (Heath et al., 2018).

Az harmonikus erőegyensúly megtalálása mellett, a lakásmegosztásnak jelentős konfliktusforrása még háztartási munkák elvégzése, egymást közti leosztása (Clark et al., 2019). A feladatok és költségek viselésénél általánosan elvárt az egyenlő felosztás, illetve, reciprocitás. Azonban, a rendről és tisztaságról alkotott elképzelések szubjektív alapúak (Easthope, 2014), a más és más családi minták hozása miatt (Gorman-Murray, 2008; idézi Holton, 2016). Az így említett feladat elvégzés egyeseknél konfliktusban áll a korábbi családban elfoglalt szereppel, és feladat megoldása helyett mentegetőzéssel reagálnak az ilyen személyek (Natalier, 2004; idézi Clark et al., 2019).

A háztartási munkával járó nehézségeket egy közös rendszer bevezetése megkönnyítheti, amiben tisztázzák az együttlakók egyéni igényeiket, vállalásaikat, majd megfogalmazzák ezeket közösségi szinten is. Baum (1986; idézi Clark et al., 2019) kutatásában a házimunka beosztás készítés hatékonyságát vizsgálta, amely akkor bizonyult sikeresnek, ha szóban történt megvitatásra.

Ezek a struktúrák azonban előidézhetik egyeseknél a szülői házban megtapasztalt számonkérést (Holton, 2016b). Ez megjelenhet akár a munkakerülés és az „élősködés” magatartási formában is (Investopedia, 2020), ez ki tényleges hierarchia hiánya miatt alakul ki, ami a családi helyzetben adott a szülő-és gyermek szerepekben, azonban az egyenrangú feleknél problémát okoz, így a feladatok nem kerülnek elszámoltatásra.

3. Módszertan

A dolgozat a lakásmegosztás működését vizsgálja kvalitatív kutatási módszertannal, a mélyinterjúztatás eszközével, a társas kapcsolatok szemszögéből. A kutatási kérdések megválaszolásához 3 félig strukturált mélyinterjú készült magyar fiatal nők körében, akik a lakásmegosztás lakhatási formáját választották. Az interjúalanyok neve az anonimitás érdekében a tanulmányban megváltoztatásra került. Az alanyok demográfiai és lakhatással kapcsolatos adatai az alábbi táblázat 1.-ben szerepelnek.

Név	Rozi	Adrienn	Zsófi
Életkor	21	21	21
Település	Budapest	Budapest	Southampton
Lakótársak száma	3	1	3
	Megosztott helyiségek típus alapján		
Konyha	Igen	Igen	Igen
Fürdőszoba	Igen	Igen	Nem
Hálószoba	Igen	Nem	Nem
Lakásmegosztásban eltöltött évek	2	2	2
Felvétel időpontja	2024.05.10	2024.05.09	2024.05.08

1. táblázat: Interjú alanyokdemográfiai adatai (forrás: saját szerkesztés)

Az interjúalanyok kiválasztásában az elérhetőség szempontja döntött. Az interjú kérdéssora az alanyok megosztási tapasztalásainak megismerésére irányult, amelyek nyitott-asszociatív kérdéseken keresztül történtek, mint például „Mitől működik jól egy háztartás?”. A kérdések a következő résztéma egységeire bomlottak: közös- és saját eszközök, egyéni- és közösségi tér megélése, lakótársi viszonyok, háztartási feladatok, a leggyakrabban előforduló konfliktusforrások, közös normarendszer és lakásmegosztási kilátások. A dolgozat pilot kutatásnak készült, a limitált rendelkezésre álló erőforrások és a kevés számú-, nem reprezentatív mintavétel végett, nem von le a megosztott lakás piacra széles körben kiterjedő konklúziót.

4. Eredmények

4.1. Egyéni tér - közösségi tér, saját - közös eszközök

Az egyéni és közös használatú terek aránya a vizsgált alanyok megítélése alapján egyensúlyban volt előzetes elvárásaikkal. Az eszközök elenyésző mértékben kerültek közös használatba, a már meglévő sajáttulajdonú eszközök megléte miatt. Ezek legnagyobb körben konyhai, és esetleg egy-két fürdőszobai használati tárgyra terjedtek ki.

Egyes helyiségek megosztását az interjúalanyok kifejezetten preferálták, költséghatékonyabbnak vélték és társasági élet színtereként hivatkoztak rá. Adrienn és Zsófi is egyetértett abban, hogy a közös konyha egy könnyen megosztható helyiség, amely teret nyújt a mindennapi interakcióknak:

„Jó, hogy van közös konyha, mert nincsen szükségem saját konyhára. [...] (a konyhában) mindig beszélgetünk amikor bemegyek.” (Zsófi, 21)

„Ez a legoptimálisabb felosztás.” (Adrienn, 21)

Azonban felmerültek olyan helyiségek, amelyek megosztása kényesebb higiéniai okokból, és olyannal komfortos, akivel már bizalmasabb kapcsolat épült ki a közös használatba vétel előtt. Zsófi nem szívesen osztozkodna valakivel a fürdőszobában, illetve Rozi is inkább a barátként számon tartott lakótársával használja közösen ezt a teret:

„[...]de jó, hogy van saját fürdőszobám, mert nem nagyon akarnék azon osztozkodni, mert a higiénias állapotok nem lennének nekem megfelelőek.” (Zsófi, 21)

„[...]akkor ilyen logikusnak tűnt, hogy mi 3 ismerjük egymást, akkor mi 3 használjunk egy fürdőt, és akkor a másik 2 ember meg, ők úgyis mindenkivel nagyjából ugyanolyan kapcsolatban vannak, szóval akkor ők használhatják közösen a másikat.” (Rozi, 21)

Az önálló tereknek mennyiségét mindannyian elegendőnek tartották, még akkor is, ha a saját hálósobát is megosztott formában használták. Roziéknál a hálósoba megosztása nem jelentett problémát, mert figyelembe vették egymás egyedüllét iránti vágyát, amely régi ismertségük miatt különösen nem jelentett problémát:

„Gimi alatt is azért kiismertük egymást annyira, hogy ne sértődjünk meg ilyeneken, hogy valakinek most éppen nincsen kedve beszélgetni, főleg, hogyha együtt laksz valakivel, akkor nem várhatod el, hogy mindig legyen kedve ahhoz, hogy szocializálódjon.” (Rozi, 21)

Az eszközök megosztása a vizsgált háztartásokban mind főleg a konyhán belül kerültek közös használatba. A közös- és a saját eszköz elkülönítése hasonló módon, külön polcokon történő tárolással lett megoldva mindenkinél. Ezeknél általánosan az a norma alakult ki, hogy úgy illik, használni őket, minthogyha a saját tulajdonuk lenne:

„[...]hogyha külön van a polcán, akkor sejtethető, hogy nem akarja annyira, hogy mindenki használja.” (Rozi, 21)

„Az étkezés meg a főzős dolgok, azok közösek vannak. mindenkinek van saját bögréje.” (Adrienn, 21)

„[...] «az airfryer» , úgyhogy mondta, hogy bárki nyugodtan használhatja, így, azt közösen használjuk. Párszor fel kellett hívnia a másik lakó társunknak a figyelmét arra, hogy ezt is takarítani kell.” (Zsófi, 21)

4.2.Lakótársi kapcsolatok

A vizsgált alanyoknál a lakótársak túlnyomó részt demográfiai értelemben hasonló korú-, és élethelyzetű egyetemisták, egy-két kiugró esettől eltekintve. Ezeknél, az eltérő életkor és nem, amire Clark és munkatársai (2018) kutatásukban felhívták a figyelmet, kényelmetlen helyzetet vagy távolságtartó kapcsolatot eredményezett:

„Nagyon más volt 4 húszas éveinek elején járó lánynak a véleménye, meg egy srácnak, aki már majdnem 30 éves volt.” [...]ő egy srác volt, minden szexizmust félre téve[...]” (Rozi, 21)

„(Vele) teljesen más volt, sokkal nagyobb távolság volt közünk. Valószínűleg azért is, mert egy sráccal laktam együtt, aki nagyon figyelt, hogy ne érezzem magam kényelmetlen helyzetben.” (Adrienn, 21)

Emellett a lakótársak kiválasztásában az ismertség alapú összeköltözés prioritást élvezett minden esetben. Rozi és Adrienn is közös barátnőivel él, amely az esetek nagy részében már az elejétől kezdve egy komfortosabb légkört teremtett, mintha egy ismeretlen habitusához lett volna szükséges alkalmazkodni:

„[...]külön könnyebb, hogy nem kell újhoz hozzászoknom, így kényelmesebb az összehangolódás.” (Adrienn, 21)

„a kapcsolatunk változott azért, mert együtt laktunk, mint barátok, mert szerintem így csak még jobban összenőttünk, mint korábban.” (Rozi, 21)

A lakótársak egymásról való tudása, arról, hogy mivel töltik a hétköznapokat, hol járnak, vagy éppen milyen aktuális események történnek az életükben, változó volt, aszerint milyen nexusban állnak általánosságban:

„Nem szólt, hogy elmegy a hétvégén Amszterdamba. Kérdeztem tőle, hogy itthon van-e, és utólag derült csak ki, hogy elutazott. Ehhez képest, a mostani lakótársammal azt is bejelentjük egymásnak, ha lemegyünk a boltba.” (Adrienn, 21)

A tereken való osztozkodás egyeseknél egy új fórumot biztosított a kapcsolódáshoz. Ez különösen a konyhára volt jellemző:

„[...]mindig beszélgetünk amikor bemegyek (a konyhába) [...], sokkal jobb, a tavaly kolimhoz képest, mert ott egyáltalán nem beszéltünk egymással, ahol az emberek felénk a nevét nem tudtam, akivel egy lakásban laktam.” (Zsófi, 21)

Ahogy Zsófi is mondta, ott, ahol a lakótársak különböztek nem alakult ki egymással való interakció. Ezek megélése sokszor csalódásokkal teli élményt okozott azoknak, akiknek eltérő elvárásokkal indultak a kapcsolat kialakítás irányába. Ez az otthonosság érzésének hiányát eredményezte. Ezt az érzést a lakásban töltött éveik során minannyian tapasztalták:

„[...]most olyan kapcsolatban állunk egymással, mint akárki, aki mellett elsétálok az utcán. [...]Szerintem amúgy neki se jó, [...] valahogy így fél nyitni felénk, [...]engem zavar az, hogy

így biztos nem érzi magát itt annyira otthon, és hogy tulajdonképpen nincsen velünk kapcsolata.” (Rozi, 21)

*„A holland lakótársamnak nem volt akkora igénye, hogy megkérdezzem «mit csinál» .”
(Adrienn, 21)*

A baráti viszony hiánya ennek ellenére nem feltétlenül szükséges a harmonikus együttéléshez, ha a kölcsönös figyelmesség megvan a lakótársak között, azonban hozzátehet az otthonosság érzéséhez, erre Adrienn is kitért:

„Jó hogyha baráti viszony is kialakul, akkor kellemesebb hazamenni, de ez egy normális együttéléshez nem feltétlenül elengedhetetlen.”

„[...]de nagyon rendes volt, ha csinált kaját, akkor hozott nekem is, vagy megkínált, csak a beszélgetős kapcsolat neki nem volt annyira fontos.” (Adrienn, 21)

4.3.Háztartási feladatok

A háztartási teendők leosztásában a vizsgált fiatal háztartásokban a „laissez-faire” típusú szabadelvűség dominált. Ebben nem egy konkrét beosztás alapján kerültek a feladatok kiosztásra, hanem szükség esetén, önkéntes vállalási alapon. Ez Adriennéknél és Zsófiéknál hasonló módon történt, nem tartják számon ki-melyik feladatot végzi el, azonban az egyenlő vállalást fontosnak tartják, így, ha nem is feladatonként, de érzés alapon törekednek arra, hogy egyensúlyt tartsanak:

„Porszívózni nem feltétlenül szükséges úgy, hogy egy megszabott rendszer legyen úgy, hogy egyik héten te másik héten én, hanem amikor eszünkbe jut, [...] de azért viszonylag mindenki vegye ki a részét.” (Adrienn,21)

Rozinál kezdeményezésére kísérleteztek egy háztartási beosztás kialakításával, amely havonta 1-szer konyhatakarításra osztotta be a lakókat. Ennek a lebonyolítására a legpraktikusabbnak a közösségi média egyik platformját találták:

„[...] van közös (közösségi média felület) csoportunk és akkor oda beírom én, hogy: «Ezen a héten én vállalom. » , és akkor, ha a jövő héten látom, hogy még senki nem vállalta el, akkor megkérdezem, hogy: « Most ki vállalná? » és akkor így mindenki tudja, hogy egyszer úgyis el kell vállalnia.” (Rozi, 21)

Ez a rendszer ebben a háztartásban jobban működik, hiszen a magasabb létszám megkövetelheti a feladatok kézben tartását, valamint minden lakó érzi, hogy egyszer részt kell vállalni belőle. Rozi szerint ez ennek ellenére a stresszterhelt időszakokban szétcsúszhat, mert a háztartási teendők mindenkinek másodlagos fontosságúvá válnak a teendői listán.

4.4. Leggyakoribb konfliktusforrások

A következő paragrafusokban a leggyakrabban előforduló konfliktusok tárgya és természete kerül bemutatásra, majd az arra érkező válaszreakciók és megoldáskeresések kapnak teret.

Összességében a kutatott lakásokban a tisztaság problémaköre okozta a legjelentősebb feszültséget. Az eltérő elvárások a higiéniai és tisztasági kérdésekben jelentkeztek, amelyek sokszor értetlenséget váltottak ki az erre érzékeny lakókból. Zsófi szerint ez nem szándékos viselkedés, inkább a rossz szocializálódás következménye:

„[...] nem azért hagy rendetlenséget és koszt a konyhában, mert gonosz, és azt akarja, hogy nekem rossz legyen, hanem mert nem tanították meg neki rendesen, hogy hogyan kell mosogatni, mert neki nem fontos, hogy tisztaság legyen. [...] (az ő) higiéniai elvárásai nem olyan magasak, mint például az enyéim.” (Zsófi, 21)

Roziék háztartásában ez a problémakör egy lakótárs kapcsán jött elő, aki a feladatokat slendrián módon végezte el, ami a többi lakótársnak is kellemetlenséget okozott:

„[...]odanyúlt kétszer a mosószivaccsal és gondolta, hogy ez így elegendő, [...]elégé egyenlőtlen volt ez a takarítás rész.” (Rozi, 21)

Adrienn a tisztasági elvárásait sikeresen össze tudta egyeztetni szobatársával, miután kommunikálta mi zavarja őt:

„[...]jutána mondtam neki, hogy: *«Legközelebb légy szíves mossad el!»*, aztán nem lett belőle gond. [...]ezen is sok múlik, ha nem jó, átbeszéljük és átalakítjuk a rendszert.” (Adrienn, 21)

4.5. Közös normarendszer

A közös normák keretrendszer adhatnak az egymáshoz való alkalmazkodáshoz, eszközt adnak a konfliktusok elkerüléséhez. Az interjúk alapján a normarendszerek egészen addig kimondatlanok, ameddig konfliktus nem adódik valamely nézeteltérés kapcsán. A családi hozott normák egyénenként sok esetben eltértek, így ezek egyeztetése szükségessé vált egy probléma felmerülés esetén.

A vizsgált háztartásokban a magán eszközök közösségi használata természetesnek bizonyult egyes helyiségekben. Ezeknél a kölcsönkérés, alapszabálynak számított, hogy ne a magántulajdonának lopásaként értelmezze az, akitől elvitték az eszközt:

„Meg szoktam kérdezni, hogy: *«Ezt lehet-e használni?»*, akkor általában mindenki azt mondja, hogy: *«Igen»*. (Rozi, 21)

Hasonlóan minden lakásban a csönd és alvásidő tiszteletben tartása alapszabály, különösen abban az esetben, ha a felek eltérő életritmussal rendelkeznek:

„Az előző szobatársammal más volt a napi ritmusunk, én inkább reggel kelek, ő meg sokáig aludt, meg sokáig volt fönt, és erre azt találtuk ki, hogy akkor sunnyogunk.” (Adrienn, 21)

Ennek a normának a betartása Roziéknál különös kihívást jelentett, mert a ház régi ajtajai hangosan csukódtak, illetve a parkettán közlekedés áthallatszódik a szobákon.

„[...]Jegy tők más bioritmusból járkal, mint mi, de mindenkinek alkalmazkodnia kell ehhez, mert mindenki hallja, ahogy ő létezik ezen a helyen. Ez így nem annyira kompatibilis (velünk).” (Rozi, 21)

Rozi szerint ezt a konfliktust a lakótársal később sem tudták megoldani, azonban a legközelebbi lakótárs megismerésénél, a kezdeti összecsiszolódási folyamat során már elején tudatták az új lakóval a kéréseiket.

4.6. Lakásmegosztási kilátások

A vizsgált fiatalok hasonló vélemények voltak arról, hogy a jelenlegi élethelyzetükben, hogy értékelik a közös lakási formát. A diák éveik alatti megosztást pozitívan értékelték, kiemelve, hogy ez a lakhatási opció egy lehetőséget teremt a függetlenedésre a szülői háztól. Illetve, megfizethetőbb, mint egy önálló albérlet fenntartása, valamint a kollégiumi férőhely hiányra is megoldást kínálhat:

„Jobb életforma, mint a szüleimmel élni, kevesebb kontroll. Akkor érek haza, amikor akarok. Nem kell senkinek se szólnom, hogy akkor szombaton elmegyek inni egy sört, nem kell mondani, hogy kivel, hánykor érek haza.” (Zsófi, 21)

„Azért választottam ezt az albérletet, mert nem vettem föl a koliba. Attól kezdve itt ragadtam, és mostmár elkényelmesedtem az albérletben. Megszoktam, hogy külön szobám van.” (Adrienn, 21)

„Semelyikünk nem volt az anyagi helyzet magaslatán, ezért megbeszéltük, hogy: mi hárman 1 szobában fogunk lakni, a maradék 2 szobát meg kiadjuk.” (Rozi, 21)

Az alanyoknak abban is egyezett a hozzáállása, hogy mennyire tudják elképzelni a lakásmegosztás formáját életük egy későbbi szakaszában. Összességében a megosztási életformát az egyetemista korosztályhoz asszociálták, és nem feltételezték, hogy ez a későbbiekben egy nem-kényszer alapú döntés választása is lehet:

„Én ezt egyetemista éveimre tudom elképzelni, mer most ketten lakunk egy szobában, amivel egyébként semmi problémám nincsen, de valahogy úgy képelem, hogy ha már dolgozni járok, meg úgymond már «fontos» felnőtt ember vagyok, akkor kevésbé.” (Rozi, 21)

„Szerintem egyetem után, ha lenne egy normálisan fizető állásom, rendes lakásba költöznék, de nem vagyok benne biztos, mikor lesz olyan, hogy tényleg saját lakásom van, lakótársak nélkül.” (Zsófi, 21)

5. Összefoglalás

A dolgozat a lakásmegosztási attitűdöket vizsgálta a társas kapcsolatok tükrén keresztül fiatal felnőttek körében. A kutatási kérdés a megosztott lakásban élők háztartási dinamikáinak megértésére és az ott létrejövő szimbiotikus együttélés pilléréinek feltárására irányult.

A dolgozat elméleti áttekintésében először definiálta a lakásmegosztás fogalmát, és ismertette főbb előnyeit, hátrányait. Ezután kitért az egyének motivációira, mi az amiért ezt a formát választották. Majd, rávilágított arra, hogy a lakásmegosztás sikerességének főpillére a lakótársi kapcsolatok szimbiotikus működése. A kapcsolati dinamikát 2 főkomponensre osztotta: az egyén érzelmi intelligenciája és tanult mintái, a lakótársi kapcsolat működési mechanizmusai.

Az egyén eszköztárán belül kitért az önreflexió fontosságára, majd rátért az eltérő szocializációs igények jelenségére. Ezután ismertette a családi közeg szerepét az egyén viszonyításalapjának kialakulásában, és a társas normák elsajátításában. Valamint megállapította a családi-, és a lakótársi közeg állandósága közti különbséget. Ezt követően kifejtette a megosztási gyakorlatok fontosságát, és kiemelte az egyéni tér-, és tulajdon szerepét az egyén személyiségfejlődésében.

A lakótársi kapcsolatoknál először kifejtette az ideális lakótárs ismérveit, majd a kiválasztási folyamatok szempontjait. Ezt követően a sikeres együttélés támpontjait vizsgálta, ami során megállapította, a minőségi időtöltés fontosságát, és a megosztott lakáson belüli hierarchia eltérését a családi erőviszonyoktól. A konfliktusforrások főbb tárgyaként az eltérő elvárásokat azonosította a háztartási tisztaság- és rend-, valamint feladatvállalás terén.

A dolgozat kvalitatív kutatási módszertannal, a mélyinterjúztatás eszközével vizsgálta fiatal egyetemista nők körében a lakótársi kapcsolatok működési mechanizmusait. 3 félig strukturált mélyinterjú készült, amely az alanyok tapasztalásait hivatott megismerni nyitott kérdéseken keresztül. Az eredményeket tematizálta a következő 6 különböző csoportra: egyéni- és közösségi tér és megosztott eszközök, lakótársi kapcsolatok milyensége, háztartási feladatok, leggyakrabban előforduló konfliktusforrások, lakásmegosztási kilátások.

Az eredmények alapján levonható az, hogy az egyéni és közösségi terek ideális arányát a háztartáson belüli személyes preferenciák határozták meg. A konyha megosztását minden interjú alany pozitívan értékelte, mert mélyítette a lakótársi kapcsolataikat és a közösségi élet színtereként hivatkoztak rá. Míg a fürdőszobát saját használatban komfortosabbnak ítélték. Közös használatú eszközök, a már meglévő saját eszközök végett, csak elenyésző számban fordultak elő, főleg a konyha és fürdőszobai háztartási eszközök formájában.

Az interjú alanyok beszámolói alapján, a lakótársak kiválasztásában az azonos korú, nemű, és élethelyzetű jelentkezők előnyt élveztek. Emellett a barátokkal, ismerősökkel való összeköltözés prioritást élvezett. A lakótársi kapcsolatok minőségét és a mélységét az egymásról való tudomásszerzés jól indikálta. Az eltérő szocializációs igényekkel rendelkező lakótársakkal az alanyok kevésbé találták meg a közös hangot, amit csalódottság érzése kísért, és a lakás légkörének hidegségét eredményezte.

A háztartási feladatok leosztásában a szabadelvűség és az önkéntes alapon vállalás vált jellemzővé, amit a szülői kontroll alól való mentesülés magyaráz, így komfortosabb opciót jelentett. A munkabeosztás készítés a vizsgált, magasabb létszámú háztartásokban jobban működőképesnek bizonyult.

A háztartásokban jelen lévő normarendszer mértéke függött az egyének családi háttérétől, illetve habitusától. Általánosságban elvárásként volt számontartva az egymás életritmusának tiszteletben tartása, az eszközök megosztásánál az engedély kérése. Sok esetben azonban ezek nem számítottak magától értetődőnek, így megkövetelték a rendszeres egymásfelé való kommunikációt és jelzést a mindennapok során.

Az alanyok összességében pozitívan értékelték a lakásmegosztási formát. A megosztás megfizethetőbb, mint egy önálló albérlet kibérlése, de egy kollégiumnál élhetőbb opciót kínált. Emellett egyes esetekben, elősegítette számukra a szülőktől való függetlenedést is. Hosszabb távon azonban egyik alany sem tudta elképzelni a megosztást, és a munka világához már önálló lakást vizionáltak.

Konklúzióként levonható az, hogy a lakásmegosztást sikerességét merőben befolyásolja a lakótársakkal való viszony minősége. A lakásmegoldás egy jó ideiglenes megoldást jelenthet a fiatal felnőttek számára a lakáspiaci válságban.

A dolgozat továbbfejlesztési lehetősége abban rejlik, hogy reprezentatívabb és nagyobb elem számú kutatást végezzen. Érdekes lehet a lakóterek berendezésének részletesebb vizsgálata, a személyes illetve közösségi tárgyak kifejtése. Emellett a lakótársi dinamikák kétoldalú feltárásához a fókuszcsoporthoz megfelelőbb típusú módszert, illetve kiegészítést biztosíthat.

1. Felhasznált irodalom

- Ahrentzen, S. (2003). Double Indemnity or Double Delight? The Health Consequences of Shared Housing and “Doubling Up”. *Journal of Social Issues*, 59(3), 547–568.
<https://shorturl.at/krCLO>
- Bárdi N. (2013). Az Otthon és haza cím tartalma. In Filep T. G., Pritz P., & Romsics I. (Eds.), *Otthon és haza: Tanulmányok a romániai magyar kisebbség történetéről* (p. 11). Pro-Print Könyvkiadó.
- Clark, V., Tuffin, K., Bowker, N., & Frewin, K. (2018). A fine balance: A review of shared housing among young adults. *Social and Personality Psychology Compass*, 12(10), e12415.
<https://doi.org/10.1111/spc3.12415>
- Clark, V., Tuffin, K., Bowker, N., & Frewin, K. (2019). Rosters: Freedom, responsibility, and co-operation in young adult shared households. *Australian Journal of Psychology*, 71(3), 232–240.
<https://doi.org/10.1111/ajpy.12238>
- Easthope, H. (2014). Making a Rental Property Home. *Housing Studies*, 29(5), 579–596.
<https://doi.org/10.1080/02673037.2013.873115>
- European Economic and Social Committee (2024.02.20): *Finding together a solution to the growing housing crisis especially for vulnerable groups and young people*. Elérhető: <https://shorturl.at/uGNP2>, Elérési ideje: 2024. 05. 12.
- Investopedia (2020.12.29): *Free Rider Problem: Explanation, Causes, and Solutions*. Elérhető: https://www.investopedia.com/terms/f/free_rider_problem.asp, Elérés ideje: 2024. 05. 12.
- Gi-Huyon, C., Ayoung, W., & Jeongseob, K. (2019). *Shared housing as a potential resource for community building*. 87, 30–38. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.12.019>
- Green, S., McCarthy, L., & Sheffield Hallam University. (2015). Is sharing the solution? Exploring the opportunities and challenges of privately rented shared accommodation for single people in

- housing need. *Sheffield Hallam University*, 9(3), 159–176.
<https://doi.org/10.3351/ppp.0009.0003.0001>
- Heath, S., Davies, K., Edwards, G., & M. Scicluna, R. (2018). *Shared housing, shared lives: Everyday experiences across the lifecourse*. <https://shorturl.at/qEU79>
- Holton, M. (2016a). Living together in student accommodation: Performances, boundaries and homemaking. *Plymouth University*, 48(1), 57–63.
- Holton, M. (2016b). The geographies of UK university halls of residence: Examining students' embodiment of social capital. *Children's Geographies*, 14(1), 63–76.
<https://doi.org/10.1080/14733285.2014.979134>
- Holton, M., & Riley, M. (2016). Student geographies and homemaking: Personal belonging(s) and identities. *Social & Cultural Geography*, 17(5), 623–645.
<https://doi.org/10.1080/14649365.2015.1126626>
- Puente, A., Winqvist, K., Woerner, N., és Bearings, H. (2003). *Household Budget Surveys in the EU*. Office for Official Publications of the European Communities. <https://shorturl.at/bxBHR>
- Khajehzadeh, I., Vale, B., & Yavari, F. (2015). *Shared living space for students: The role of background and experience*. <https://shorturl.at/koMO7>
- Központi Statisztikai Hivatal (2024.03.12). Elérhető: <https://www.ksh.hu/s/kiserleti-statisztika/kiadvanyok/kshingatlancom-lakberindex-2024-januar/>, Elérés ideje: 2024.11.14.
- Maalsen, S. (2020). 'Generation Share': Digitalized geographies of shared housing. *Social & Cultural Geography*, 21(1), 105–113. <https://doi.org/10.1080/14649365.2018.1466355>
- Ronchi, D., & Sparacino, J. (1982). Density of Dormitory Living and Stress: Mediating Effects of Sex, Self-Monitoring, and Environmental Affective Qualities. *Perceptual and Motor Skills*, 55(3), 759–770. <https://doi.org/10.2466/pms.1982.55.3.759>
- Soltani, E. (2023, April 2). *Mapped: How Global Housing Prices Have Changed Since 2010*. Visual Capitalist. <https://www.visualcapitalist.com/cp/mapped-global-housing-prices-since-2010/>

Törnqvist, M. (2019a). Living Alone Together: Individualized Collectivism in Swedish Communal Housing. *Sociology*, 53(5), 900–915. <https://doi.org/10.1177/0038038519834871>